

ΙΩΣΗΦ ΓΚΡΕΚΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΧΟΡΟΥΣ
ΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ἀνάτυπος ἐπίλογος ἀπὸ τὸ βιβλίο
τοῦ κ. Γεωργίου Α. Κουσιάδη:
«Ἑλληνικοὶ καὶ Εὐρωπαϊκοὶ Χοροί».
— Δ ε ὕ τ ε ρ η Ἔ κ δ ο σ η —

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΙΩΣΗΦ ΓΚΡΕΚΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΧΟΡΟΥΣ

ΟΙ ΧΟΡΟΙ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Ἀνάτυπος ἐπίλογος ἀπὸ τὸ βιβλίον
τοῦ κ. Γεωργίου Α. Κουσιᾶδη:
«Ἑλληνικοὶ καὶ Ἑθνοπαῖκοι Χοροί».
— Δ ε ύ τ ε ρ η Ἔ κ δ ο σ η —

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ὁ ἀγαπητὸς καὶ πιστὸς συνεργάτης μου, μουσουργὸς καὶ μουσικολόγος κ. Ἰωσήφ Γκρέκας, εἰς ἐνίσχυσιν τῆς, μὲ τόσον ἐπίμονον φανατισμὸν, προσηλώσεώς μου εἰς τὸ ἰδανικὸν τῆς διαδόσεως αὐθεντικῶν ἐθνικῶν χορῶν τῆς Ἑλλάδος, ἰδανικὸν τὸ ὅποῖον συντηρῶ μὲ ἀφαντάστους προσωπικὰς θυσίας καὶ κόπους, χωρὶς οὐδεμίαν ἄλλην οικονομικὴν ἐνίσχυσιν, εἰμὴ μόνον τὴν ἠθικὴν συμπαράστασιν ὀλίγων ἀλλ' ἐκλεκτῶν φίλων, μοῦ παρεχώρησε τὸ ἐν συνεχεΐα δημοσιευόμενον «ἐπιγέννημα» του, — ὅπως τὸ χαρακτηριστίζει — τὸ ὅποῖον ἀναφέρεται: «Γύρω ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς μας χορούς», διὰ νὰ τὸ συμπεριλάβω εἰς τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν βιβλίον μου: «Ἑλληνικοὶ καὶ Εὐρωπαϊκοὶ χοροὶ». Κάτοχος μεγάλου καὶ πλουσιωτάτου μουσικοῦ ἀρχείου, ὁ σεβαστὸς μου φίλος, ἀλλὰ καὶ ἐμβριθέστατος εἰς τὸ θέμα, τὸ ὅποῖον ἐν συντομίᾳ μὲ ἐγκυρον καὶ πειστικώτατον τρόπον πραγματεύεται, μᾶς ὑποχρεώνει νὰ προσέχουμε πολὺ περισσότερο τοὺς λεγομένους Ἑθνικοὺς μας χορούς, νὰ ἐξετάζεται ἡ μουσικο - ρυθμικὴ καὶ χορευτικὴ τῶν ἀγωγή, ἐν συσχετισμῶ μὲ τὴν ἱστορίαν τῶν καὶ τὴν προέλευσίν τῶν, διότι θὰ ὑπάρχει πάντοτε τὸ ἐνδεχόμενον νὰ παρουσιασθοῦν «ἄλλες χῶρες καὶ ἄλλα ἔθνη» νὰ διεκδικήσουν τὴν πατρῴτητα ἀρχαίων ἐθνικῶν μας χορῶν.

ΓΕΩΡΓ. Α. ΚΟΤΣΙΑΛΗΣ

ΕΠΙΓΕΝΝΗΜΑ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΧΟΡΟΥΣ

Οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι μὲ τὴν ζωηρὴ φαντασία καὶ δεξιότητα ποὺ εἶχαν στὸν χορὸ, ἀνέπλασαν περισσότερα ἀπὸ διακόσια εἶδη ὀρχήσεων καὶ μιμορχημάτων. Τὶς ὀνομασίες τοὺς περιέσωσαν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς Πολυδεύκης, Ἀθήναιος, Λουκιανός, Λιβάνιος κ.ἄ.

Ὁ χορὸς ποὺ ἀντλοῦσε τοὺς νόμους τοῦ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ὕλη, διεπλάσθη σ' αὐτὸν τὸν γεωγραφικὸ χῶρο, καὶ ἐπηρεάσθη βαθύτατα ἀπὸ τὸν γενικὸ πλαστικὸ χαρακτήρα τῶν ἀρχαίων, τόσο στὶς κινήσεις τοῦ γυμνασμένου σώματος ὅσο καὶ στὸ αἶσθημα ἐπιδείξεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὰ ἰδανικά τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς καὶ μ' αὐτὰ διεμορφώθη ὁ Ἑλληγὼς ἄνθρωπος.

Ὁ μὲν ἀπαιδευτὸς ἀχόρευτος λέει κάποιον ὁ Πλάτων. Μὲ τὸν χορὸ διέπλασε τὸ σῶμα τοῦ ὀρχαίου Ἕλληνας καὶ μὲ τὴν σωματικὴ ἀγωγή καλλιεργήθη ἡ ἐσωτερικὴ πειθαρχία τοῦ καὶ ἡ αὐτοπεποίθησις. Τὸ βλέπουμε στὶς πλαστικὰς τέχνες τῶν ἀρχαίων, ὅπου ἡ σωματικὴ παράστασις ἐνσαρκώνει τὴν ἀνώτατην ἔκφρασι τοῦ κάλλους. Ἔτσι ἐδημιουργήθη ὁ φυσιοκρατικὸς κλασικισμὸς.

Εἶναι ὁμοῦ ἀναμφισβήτητο πὼς τὸ αἶσθημα τοῦ χοροῦ προέρχεται ἀπὸ κάποια βαθύτερη ψυχικὴ διέγερσις.

Ἄν πάρουμε γιὰ παράδειγμα ἓνα παιδί, ποὺ ἔμεινε ἀνεπηρέαστο ἀπὸ κάθε ἐκπολιτιστικὴ ἐπίδρασις, ποὺ ἔζησε ἔξω ἀπὸ κοινωνικὰς προλήψεις, χωρὶς προκαταλήψεις καὶ δισταγμούς, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι, μὲ τὴν παραμικρότερη ψυχικὴ του ἰκανοποίηση, θὰ γελά καὶ θὰ χορεύει ἀσυγκράτητα θγάζοντας ἀναρθρὸς κραυγὰς. Αὐτὸ προδίδει μιὰ χορευτικὴ προδιάθεσις ποὺ ἐνυπάρχει στὸ κάθε ἄτομο.

Εἶδα, ἐπίσης, κάποτε μιὰ γρηῃ χωρική, σὲ στιγμὴ ποὺ πέθανε ὁ ἄνδρας τῆς, σηκώθηκε καὶ χόρευε, μὲ ὑψωμένον τὸ δεξιὸ τῆς χεῖρ, κάνοντας μικροὺς κύκλους μόνῃ τῆς, μουρμουρίζοντας ἓνα σκοπὸ.

Ἄν καὶ ἦμουν μικρὸς τότε ποὺ τὸ εἶδα, μ' ἔπιασε δέος μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν τραγικὴ σκηνή.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥ

Ἡ ἀρχαία ἐποχὴ μιὰ σωματικὴ κινητικὴ ἐπενέργεια, ἐ-

κτός από τις αυτοσχεδιαστικές βακχικές και κορυθαντικές χορευτικές εκδηλώσεις, γύρω από ένα προσφιλή νεκρόν ή γύρω από τους βωμούς αρχαίων θεών, με τις διάφορες απλές κινήσεις και ελαφρές ανακυκλήσεις, που τα αίτια θα πρέπει ν' αναζητηθούν στις στιγμές έντονες ψυχικού παροξυσμού ή μιάς ιερής μανίας, άποτελούσε εύγενος πάθος αλλά και λατρευτική ύποχρέωση, για να φθάσουμε στη σημερινή εποχή που ο χορευτής αποβλέπει μόνο στο να επιδείξει μιá ρυθμική ευστροφία, σωματική εύκαμψία και χάρη.

Τά αρχαία μυστήρια δέν ήταν τίποτ' άλλο παρά θρησκευτικές τελετές που τον σπουδαιότερο ρόλο έπαιζεν ή μουσική και ή όρχηση. Μιά όρισμένη σειρά από συμβολικές άλληγορικές παραστάσεις χορευτικές, που άκολουθούσαν ένα τυπικό. Σε πολλά σημεία τις συνόδευε μουσική που την έλεγαν «*π ο ρ χ η μ α τ ι κ ή*».

Οί θρησκευτικοί αυτοί χοροί άποτελούσαν μέρος της δημοσίας λατρείας. Σήμερα οί χωρικοί μας δέν χορεύουν γύρω από τον βωμό ή το θυσιαστήριο, χορεύουν όμως έξω από τις εκκλησίες και αυτό παραμένει ένδεικτικό κατάλοιπο από την παλαιά χορο - λατρευτική παράδοση.

Τό πνεύμα όμως της σημερινής έντατικής άπασχολήσεώς μας, με τους χορούς του τόπου μας, δέν πρέπει ν' άποδοθής σ' ένθνικιστική στενότητα. Είναι γεγονός πως οί χοροί μας άντιπροσωπεύουν τό ζωντανότερο τμήμα του πολιτισμού μας και τό περισσότερο ένδιαφέρον.

Σ' ένα σχολίο του ό Διονύσιος ό από Θράκης, τοποθετεί τους χορούς στις πρακτικές τέχνες.

«Ο χορός — γράφει, σ. 653 — και πᾶσαι γάρ αί πρακτικάί τέχναι έχουσι τόν της πράξεως και ενεργείας μόνον καιρόν' και γάρ τῶ καιρῷ έν ᾧ και γίνονται, έν αὐτῷ και εἰσίν. Πρακτικάί εἰσίν ὅσαι μέχρι του γίνεσθαι ὀρώνται· μετά γάρ την πρᾶξιν οὐχ' ύπάρχουσιν... Πρακτικάί δέ ἄς τινας μετά την πρᾶξιν οὐχ' ὀρώμεν ὕφισταμένας, ὡς ἐπὶ κιθαριστικῆς και ὀρχηστικῆς· μετά γάρ τό παύσασθαι τόν κιθαρῶδόν και τόν ὀρχηστήν του ὀρχείσθαι και κιθαρίζειν οὐκέτι πρᾶξις ὑπολείπεται».

Από τις πρακτικές τέχνες, ή πιό αὐθόρμητα γεννημένη τέχνη είναι, αναμφισβήτητα, ό χορός. Μαζί με τη μουσική πάντοτε, άποτελεϊ αναπόσπαστο μέρος του βίου των λαών και ό βίος ένός λαού, όπως και άλλες εκδηλώσεις του πολιτισμού του, δέν είναι τίποτ' άλλο παρά μιá απλή άνταύγεια της ψυχής του, τά όρατά σημεία μιάς ενεργείας φευγαλέας και ασύλληπτης, αλλά πολὺ πραγματικῆς.

Ίδιαίτερα, στις χορευτικές εκδηλώσεις ένός λαού, μπορεί να βρῆ κανείς σύμμικτα βιολογικές παρορμήσεις και όρμηέμφυτα πού, καμιά φορά, είναι ξένα και πρὸς αὐτή την οὐσία της τέχνης.

Τό σπουδαιότερο λοιπόν, στην προκειμένη περίπτωση είναι, τό πούδς θ' άσχοληθής σοβαρά με τόν προγονικό θησαυρό των ένθνικών μας χορών.

Οί διάφοροι κατακτηταί, που πέρασαν κατά καιρούς από την Ελλάδα, άφησαν και κάτι από τόν έαυτό τους από τους χορούς και την τέχνη τους που έγιναν και δικοί μας χοροί και δική μας τέχνη.

Αὐτά μόνο ένας ειδικός ιστορικός μελετητής και γνώστης των χορογραφικών σχημάτων θα μπορούσε να τά ξεκαθαρίση.

Για να σᾶς δώσω μιá μικρήν ιδέα της εργασίας αὐτής παίρνω πρόχειρα τους χορούς της Ζακύνθου, της αρχαίας Τρίης:

— Σ υ ρ τ ὄ ς, είναι άσφαλῶς ό γνωστός πανελλήνιος χορός, αλλά στη Ζάκυνθο χορεύεται με άργότερους θηματισμούς. Είναι ό πανάρχαιος κύκλιος χορός.

— Μ π α λ λ έ τ ι α, θα είναι επίσης ό κοινός Μπάλλος.

— Σ τ α υ ρ ω τ ὄ ς, είναι ένας λαϊκός χορός, που συνοδεύεται με τά γνωστά λαϊκά μουσικά όργανα: «Γαμπουρολιόκαρα» (νταούλι και πίπιζα). Είναι χορός πηδηκτός, με ζωηρό χαρακτήρα. Τόν περιγράφει ό άρχιδούξ Σαλθαντῶρ στο μνημειῶδες έργο του για τό «Τζάντε».

— Πα τ ι τ έ, χορός που τόν αναφέρει ό άξέχαστος φίλος μου ιστοριοδίφης Λεωνίδας Ζώης, χωρίς καμιά περιγραφή του. Ύποθέτω πως είναι παραφθορά της όνομασίας του χορού «Πά ντε ντε» ή της λέξεως «παρτίτα», που είναι πρόγονος της «σονάτα» και ή καταγωγή της έρχεται από τόν 16ον αιώνα. Σήμερα έννοοῦμε την «Σουίτα» που δέν είναι παρά μιá φόρμα ένόργανης μουσικής, σε διάφορες κινήσεις ρυθμών χορευτικών, γραμμένων στην ίδια τονικότητα. Σε παλαιότερη εποχή, στην Ίταλία, την «σουίτα» την έλεγαν «σονάτα» χορούς.

Οί πρώτες σουίτες ήταν γραμμένες σε δύο μέρη: α) «Παθάνα» σε ρυθμό άργό και β) «Γκαλιάρντα» σε ρυθμό ζωηρό και χαρούμενο. Τόν 17ον αιώνα οί Γάλλοι πρώτοι προσέθεσαν και άλλους χορούς στην σουίτα, όπως την «Γκαβόττα», «Μενουέττο», «Μπουρέ», «Πασσιέ», κλπ. ένα κομμάτι σιγανό και μετά ένα ταχύ, για να υπάρχει πάντοτε αντίθεση στον ρυθμό και στον χαρακτήρα.

— Β ο λ ι μ ι α τ ι κ ο ς, είναι ένας πραγματικά λαϊκός χορός, ζωηρός και τραγουδιστός, σε ρυθμό 3)4. Τόν έχόρευαν στο ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

χωριό Βολίμες και τὸν ἔγραψα καθ' ὑπαγόρευση.

— Μανφρένα, χορευότανε ἀπὸ δυὸ χορευτὲς στὴ Ζακύνθο. Ἐδῶ ἔχουμε, ἀσφαλῶς, παραφθορὰ τῆς λέξεως «Μονφερρίνα» ὀνομασίας παλαιοῦ λαϊκοῦ χοροῦ τῆς Ἰταλίας, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ χωριὸ Μονφερράτε τοῦ Πιεμόντε. Ἦταν χορὸς μὲ εὐθύμο χαρακτῆρα, σὲ ρυθμὸ 6)8.

— Ριγκαντό, ποὺ χόρευαν τὰ ζευγαράκια, εἶναι ἐπίσης παραφθορὰ τῆς λέξεως «Ριγκωντόν», τοῦ γνωστοῦ λαϊκοῦ γαλλικοῦ χοροῦ, ποὺ συνέθεσε, κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα, ὁ γάλλος συνθέτης Ριγκώντ, σὲ ρυθμὸ 2)4 μὲ ζωηρὸ καὶ πρόσχαρο τρόπο.

Γιαργυτὸ ἢ χορὸς τοῦ Ἰθιῶσεως, σὲ ρυθμὸ 3)4 καὶ 6)8, ἦταν ὁ λαϊκότερος χορὸς τῆς Ζακύνθου. Τὸν ἐχόρευαν περισσότερο στὶς ὄρεινὲς περιοχάς, στοὺς γάμους καὶ στὰ πανηγύρια, μὲ τὰ ταμπουρολονιάκαρα. Γι' αὐτὸν ἔχουν γραφεῖ πολλά καὶ ἀπὸ πολλοὺς. Κατὰ τὴν γνώμην μου, ἡ λέξις «Γιαργυτὸ» προέρχεται ἀπὸ τὴν ὀνομασία ἐνὸς ἀρχαίου Δήμου τῆς Ἀττικῆς, τὸν Γαρηττό. Εἶναι λέξις προελληνικὴ, ὅπως οἱ λέξεις: Ἰμμηττό, Λυκαθηττό, Σφηττό, Ἀρδηττό κ.ἄ. Σήμερα ἡ ὀνομασία αὐτοῦ τοῦ Δήμου σώζεται μόνο ὡς τοπωνύμιον στὰ Ν.Δ. τῆς Πεντέλης, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ ὁ Ἰθιῶσεύς, ὅταν γύρισε ἀπὸ τὴν Κρήτη, μετὰ τὸν φόνον τοῦ Μινωταύρου, ἦλθε σὲ σύγκρουση μὲ τὰ ἐξαδέλφια του, τοὺς πενήντα Παλλαντίδες, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος (Θησεύς XIII). Ἐκεῖ ὁ Ἰθιῶσεύς ἔκανε καθαρτήριο θυσία στὸν «Διαμελίχιον» καὶ ἐχόρευσε.

Τὸ ἰσθὴ λέξις: Γιαργυτὸ τῶν Ζακυνθινῶν ὀφείλεται σὲ «ἰωτακισμόν» καὶ εἶναι προσγεγραμμένο. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ὀνομασία τοῦ μουσικοῦ ὄργάνου νιάκαρα ποὺ εἶναι ἡ ἀνάκαρα.

ὑποστηρίζεται ὅτι τὸν χορὸν αὐτὸν τὸν ἔφεραν στὴν Ζακύνθο, μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τοῦ Μοροζίνι, πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Κρήτη στὰ 1669 καὶ συσχετίζεται μὲ τὸν χορὸν «Γέρανον» ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Πλούταρχο: «μίμημα τῶν ἐν Λαβυρίνθῳ περιόδων καὶ διεξόδων, ἐν τινὶ ρυθμῷ περιελίξεις καὶ ἀνελίξεις ἔχοντι».

Ὁ αὐστριακὸς ἀρχιδουὲξ Σαλβαντῶ περιγράφει, μὲ τὸν ἴδιον τίτλον καὶ ἕνα σύγχρονον — ὅπως τὸν ἀναφέρει — χορὸν χωρικῶν, σὲ ρυθμὸ 2)4. Αὐτὸς παρουσιάζει, γιὰ μένα μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Τὸν ἔχει, μάλιστα, μεταγράψει γιὰ πιάνο ἕνας Ἰταλὸς ἀρχιμουσικὸς τῆς Παλαιᾶς Φιλαρμονικῆς Ζακύνθου, ὁ Φρ. Νικολίνι. Τὰ περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὸν χορὸν αὐτὸν ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χειρόγραφο κώδικα: Βαρβιάνη, ποὺ δυστυχῶς χάθηκε καὶ αὐτὸς μὲ τοὺς τελευταίους σεισμοὺς καὶ τὴν φωτιά ποὺ ἀφάνισαν τὴν Ζακύνθο.

Στὸ τέλος τοῦ «Γιαργυτοῦ» ἐχόρευαν καὶ ἕνα χορὸ μὲ μικροὺς δηματισμοὺς, ποὺ τὸν ἔλεγαν: «Γκαλιάρντα».

Τὸν χορὸν αὐτὸν τὸν συσχετίζω μ' ἕνα λαϊκὸ χορὸ ἰταλικῆς προελεύσεως ποὺ λέγεται καὶ «Ρομανέσκια». Παρουσιάσθηκε πρῶτα κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15ου αἰῶνα στὴ Λομβαρδία. Μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦ χοροῦ αὐτοῦ βρίσκουμε δείγματα πολλὰ στὶς «σοῦτες» τοῦ 16ου αἰῶνα. Παίζεται μετὰ τὴν «Παβάναν» ποὺ τῆς προσφέρει μιὰ μεγάλη ρυθμικὴ ἀντίθεση.

— Πανοργιά, εἶναι καὶ αὐτὸς ἕνας λαϊκὸς χορὸς, γιὰ τὴν Πανωραία ποὺ μαζί μὲ τὸν «Χορὸν τοῦ Ἰθιῶσεως» διέσωσε ὁ ἀγαπητὸς μου φίλος κ. Γεώργιος Κουσιᾶδης καὶ παρουσίασε μὲ τὸν «Ὅμιλον Λαϊκῶν Μπαλλέτων».

Μεταξὺ τῶν ἄλλων χορῶν τῆς Ζακύνθου ἐσημείωσα καὶ ἕναν χορὸν τραγουδιστό, σὲ ρυθμὸ 2)4 προκελευσματικὸν (υπυυ). Στὴν ἀρχὴ τὸν τραγουδοῦσαν ἀργά, καὶ σιγὰ - σιγὰ ἐπετάχυναν τὸν ρυθμὸν. Αὐτὸ μοῦ ὑπενθύμισε τὸν ἀρχαῖον χορὸν ποὺ τὸν ἔλεγαν «πνίγος». Προκαλοῦσε δυσχέρεια στὴν ἀνασπνοή, ἀπὸ τὴν σκόνη ποὺ ἐσήκωναν οἱ χορευταὶ χορευόντας καὶ πάθαιναν ἀσφυξία.

Ὁ προτρεπτικὸς αὐτὸς χορὸς, μὲ τὴ σύντομη αὐτὴ ρυθμικὴ ἀγωγή τῶν 2)4, προδίδει τὸν ἀρχαῖον παρορητικὸν ἐνόπιον χορὸν, ποὺ τόσο αὐτὸς ὅσον καὶ ὁ Πυρρίγιος (υυ) μὲ τοὺς Παίωνες εἶναι καὶ ἀναφέρονται ὡς Κρητικοί.

Σ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς χοροὺς θὰ εἶχα νὰ προσθέσω: τὸν «Τσακιστό», «Λεβαντίνικον», «Σταυρωτό», «Νυφιάτικον», «Στὰ τρία», «Ροζέττα», «Γαλαριώτικον» ποὺ τὸν χόρευαν στὸ χωριὸν Γαλάρα καὶ διάφορους ἄλλους, θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ γράψω μιὰ ὀλόκληρη διατριβή, γιὰ νὰ σᾶς δώσω μιὰ πλήρη ἐπιστημονικὴ ἀνάλυσιν τῶν μουσικῶν θεμάτων καὶ τῆς τεχνικῆς των, μαζί μὲ τὴν ἱστορικὴν τοποθέτησιν καὶ τὶς ἐπιδράσεις τους.

Μὲ τοὺς παλαιοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια πλησιάζει κανεὶς εὐκολώτερα τὴν ψυχὴν ἐνὸς λαοῦ, εἶπε κάποτε ἕνας μεγάλος μουσικολόγος, τὶς μεγαλύτερες δὲ πιθανότητες νὰ βρῆ κανεὶς ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος, σὰν ἀναμνήσεις μακροπῆς ἐποχῆς, παρὰ τὸ μακροχρόνιον πέρασμα διαφόρων κατακτητῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μουσικὴ φευγαλέα καὶ ἀσύλληπτη ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ καὶ ἕστερα ἀπὸ τόσο αἰῶνες, ἕνα τραγούδι ἢ ἕνας χορὸς μπορεῖ νὰ σᾶς ὀμιλήσῃ γιὰ ἐποχὴν καὶ γιὰ μνημεῖα ποὺ δὲν ὑπάρχει πιά σήμερα ὅτε πέτρα!

Στὴ μουσικὴ τῶν παλαιῶν χορῶν ὑπάρχουν πατριαρχικὲς ἀνελίξεις καὶ ἄλλες ποὺ φθάνουν βαθύτερα ἀπὸ ὅσο μπορεῖ νὰ φαντασθῆ ἡ φιλολογία.

Ἡ μουσικὴ ὀδηγεῖ πάντα πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὸν φυσικὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ μελωδία ἐνὸς ἀρχαίου χοροῦ διαπερνᾷ ὅλους τοὺς συμβατικoὺς κανόνες. Γι' αὐτό, ὅσο περισσότερὰ στοιχεῖα ἀντλεῖ ἡ σύγχρονη τέχνη ἀπὸ τὰ γνήσια πρωταρχικὰ ἀπομεινάρια της, τόσο θὰ εἶναι οἰκειότερη, δυνατώτερη καὶ εὐαρμοστότερη.

Δυστυχῶς, τὸ ἐξωελληνικὸ πνεῦμα, στὴ σύγχρονη χορογραφία τῶν ἐθνικῶν μας χορῶν, τοὺς ἔκανε ἀγνώριστους καὶ μοιάζουνε μὲ ξένους — γράφει ὁ Κ. Φραγκισκάτος, σ' ἓνα ἄρθρο τοῦ ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «Παναθηναϊα» (Ἀπρίλιος 1960, σελ. 42) — «σὲ λίγο οἱ ντόπιοι, οἱ γνήσιοι ἑλληνικοὶ χοροὶ καὶ στὴν πόλη καὶ στὸ ὑπαιθρο, θὰ νοθευτοῦνε καὶ θὰ ὑποκύβουνε στὴν παρωδία τῶν χορῶν ποὺ παρουσιάζονται σὰν ἑλληνικοί».

Πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ σταματήσουν αὐτὲς οἱ δῆθεν καλλιτεχνικὲς ἐπεμβάσεις καὶ χορογραφικὲς βελτιώσεις ἀναρμοδίων προσώπων. Κάθε αὐθαίρετη τροποποίηση ἐπάνω στὰ ἱερὰ λείψανα «προγονικῆς ἐκλείας» εἶναι ἀπαράδεκτη. Ὁ ἔνθερος τῆς Τερψιχόρης ἐραστής, καθηγητὴς κ. Γεώργιος Κουσιάδης ποὺ μᾶς ἔδωσε στὸ παρελθὸν μ' ἐπιτυχία μιὰν παράσταση τοῦ «Χοροῦ τοῦ Θησέα» καὶ τελευταία παρουσίασε ἓναν «Πυρρίχιο» καὶ ἓναν «Ἐπιλήνιο» χορὸ, κατόρθωσε νὰ ἐπινοήσῃ ἰδανικὸ σύστημα καταγραφῆς καὶ προσδιορισμοῦ τῶν χορογραφικῶν σχημάτων. Θὰ εὐχόμουνα, λοιπόν, ν' ἀνελάμβανε τὸ δύσκολο ἔργο τῆς χορογραφικῆς ἀποκαταστάσεως ὅλων τῶν ἐθνικῶν μας χορῶν, στὴ γνήσια καὶ αὐθεντικὴ μορφή τους· διαφορετικὰ θὰ μένουμε μὲ τὴν ἀησυχία πὼς ἄλλες χῶρες κ' ἄλλα ἔθνη θ' ἀμφισβητήσουν κάποτε, τὴν ἐθνικότητά τους.

Τὴν ἀρχὴ τὴν ἔκανε ὁ κριτικὸς τῆς Παρισινῆς «Μόντ». Ἀφορμὴ τοῦ ἔδωσαν ἡ ἐκτέλεση, πρὶν ἀπὸ ὀλίγους μῆνες, ἐθνικῶν μας χορῶν στὸ «Παλαί ντέ Σαγιόν» καὶ κοντὰ στ' ἄλλα ἔγραψε πὼς παρουσιάζουν... ξενικὲς ἐπιδράσεις!

Περισσότερα σχόλια εἶναι περιττά.

ΙΩΣΗΦ ΓΚΡΕΚΑΣ

Ἀθήνα Ὀκτώβριος 1960.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΛ. ΣΤ. Φ. 13.0029

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

**ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ**